

KUZEY KIBRIS AR-GE RAPORU

İTÜ-MEDEK 10.ARI GÜNLERİ

“KUZEY KIBRIS’TA AR-GE MÜMKÜN, AR-GE İLE YENİ BİR KIBRIS MÜMKÜN”

ÇIKTI RAPORU

Şubat 2024

İÇİNDEKİLER

<u>Başlık</u>	<u>Sayfa No</u>
KUZEY KIBRIS'TAKİ AR-GE DURUM DEĞERLENDİRMESİ	3-5
AR-GE VE ÜR-GE YOL HARİTASI ve ÖNERİLER	6-8
SONUÇ	9

KUZHEY KIBRIS'TAKİ AR-GE DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Kuzey Kıbrıs'ta Ar-Ge ile beklenen pek çok fayda vardır. Bunlardan başlıcaları: Ekonomik büyüme ve istikrar, küresel rekabet edebilirlik, entelektüel sermaye, ulusal güvenlik, çevresel sürdürülebilirlik ve yaşam kalitesinde iyileşmedir. Bu bağlamda bu raporun amacı, İTÜ MEDEK 10. Arı Günleri kapsamında gerçekleştirilen “Kuzey Kıbrıs'ta Ar-Ge mümkün | Ar-Ge ile yeni bir Kıbrıs mümkün” başlıklı çalıştayda ortaya konulan verilerin değerlendirilmesi ve en önemlisi de Ar-Ge ve sonrasında Ür-Ge için bir yol haritasının hazırlanmasıdır.

KKTC'de Ar-Ge ile ilgili yasal mevzuat ve teşvikler incelendiği zaman ilk karşılaşılan yasa, Ar-Ge merkezleri ile Ar-Ge, tasarım ve yenilik projelerine, rekabet öncesi işbirliği projelerine ve teknoloji girişim sermayesine ilişkin destekleri kapsayan 16/2019 sayılı “Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Yasası”dır¹. Bu yasa kapsamındaki teşvikler: Gelir vergisi indirimi, kurumlar vergisi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, pul vergisi istisnası ve teknoloji girişim sermayesi desteğidir.

Bir başka yasa ise teknoloji geliştirme bölgelerinin kuruluş, işleyiş, yönetim ve denetim esaslarını düzenleyen 42/2018 sayılı “Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası”dır². Bu yasa doğrultusunda Bakanlık, ilgili bölgenin kurulması için gerekli katkıyı, Bakanlık bütçesine bu amaçla konulacak ödenekten sağlar. Yönetici şirket, Bakanlıktan aldığı katkıyı, bölgenin kurulması amacıyla ve Ar-Ge, tasarım ve yenilik faaliyetlerini desteklemeye yönelik, yönetici şirket tarafından yürütülen kuluçka merkezi programları, teknoloji transfer ofisi ve eğitim giderleri amaçları için kullanır. Bölgede faaliyette bulunacak üretici şirketlerin yapacağı yatırımlara, “Teşvik Yasası” kapsamında teşvikler uygulanır.

KKTC'de Ar-Ge faaliyetleri ile ilgili olabilecek bir diğer yasa da ülkede hizmetler sektörüne doğrudan, genel ekonomiye ise dolaylı olarak katkı sağlamak ve uluslararası işletme şirketlerinin faaliyetleri ile sürdürülebilir bir ekonomi içinde, iktisadi katma değer, istihdam, gelir ve kaynak yaratmak amacıyla hazırlanan 38/2005 sayılı “Uluslararası İşletme Şirketleri Yasası”dır³. Bu yasa kapsamında uluslararası işletme şirketlerinden alınacak gelir vergisi %1'e sabitlenmiştir.

KKTC mali bütçesinde Ar-Ge'nin yeri sorgulanacak olursa 80 milyar TL tutarındaki 2024 mali yılı bütçesinin yalnızca %0.3'ünün (240 milyon TL) araştırma ve geliştirme ile ilgili olduğu sonucu çıkmaktadır⁴. Bu miktarın, Başbakanlığa bağlı Yönetim Hizmetleri ile Sağlık Hizmetleri, Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığına bağlı Meteoroloji Dairesi, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Talim ve Terbiye Dairesi ve Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığına bağlı Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nün hizmet ve giderlerine dağıldığı anlaşılmaktadır.

KKTC gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) gerçekleşme rakamlarına bakıldığında 2022 yılında GSYH'nin 74 milyar TL olduğu görülmektedir⁵. Cari fiyatlarla GSYH'deki sektörlerin payları sorgulanacak olursa yükseköğretimin yalnızca %3.5, sanayinin ise yalnızca %5.4 paya sahip olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

KTTO'nun 2019–2020 periyoduna ait “Rekabet Edebilirlik Raporu”nda KKTC ekonomi profilinde araştırma ve geliştirme ile ilgili veri bulunmadığı ve bu yüzden diğer ülkelerle karşılaştırma yapılamadığı belirtilmiştir. Odanın 2021–2022 periyoduna ait aynı isimli raporunda ise “inovasyon ekosisteminin canlandırılması ve dönüştürülmesi” öncelikli alanlardan biri olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu alanda hükümetlerin daha fazla kamu özel ortaklığında Ar-Ge yatırımları, yenilik ve buluşların desteklemesi, işletmeleri daha yenilikçi, eşitlikçi ve katılımcı kılacak yönde dönüştürülmesine yönelik politika geliştirilmesi önerilmiştir⁶.

Kuzey Kıbrıs'ın güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri saptamak için bir GZFT analizi gerçekleştirildiği vakit adanın stratejik konumunun, genç ve dinamik nüfusun, yenilenebilir enerji potansiyeli sunan güneşli iklimin, Ar-Ge çalışmaları için zengin bir kaynak ve uygulama alanı sunan turizm ve tarım sektörlerinin, köklü ve kaliteli yükseköğretim kurumlarının ve vaka hukukunun sağladığı esnekliğin güçlü yönleri oluşturduğu görülebilir. Buna karşın sınırlı uluslararası tanınırlık ve iş birlikleri, Ar-Ge için gerekli olan finansal ve teknolojik kaynakların yetersizliği, altyapı ve teknoloji eksiklikleri, bölgesel politik belirsizlikler, yükseköğretimin araştırmadan çok eğitim odaklı oluşu ve hukuk sisteminin yavaşlığı Kuzey Kıbrıs'ın zayıf yönlerini temsil etmektedir.

Fırsatlar değerlendirildiği zaman Kuzey Kıbrıs'taki üniversitelerdeki uluslararası öğrenci ve akademisyen bolluğunun, yenilikçi start-up kültürünün, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlara erişim imkanının, Birleşik Krallık ile olan tarihsel ve toplumsal bağların ve Türkiye ile olan sıkı ilişkilerin Ar-Ge faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine elverişli ve uygun düşen koşullar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir taraftan uluslararası izolasyonlar, bölgesel istikrarsızlık, beyin göçü ve inşaat sektörü ile rekabet Ar-Ge yatırımlarını ve iş birliklerini risk altına alarak birer tehdit unsuru oluşturabilir.

Sürdürülebilirlik açısından adanın avantajları şöyle özetlenebilir: Adalar genellikle küçük ölçekli oldukları için, sürdürülebilirlik uygulamalarını daha kolay uygulayabilirler. Toplumun katılımı ve yönetim süreçleri daha etkili olabilir. Küçük topluluklar, sürdürülebilirlik konularında genellikle daha bilinçlidir. Bu, topluluk üyelerinin çevreyle ilgili sorunlara karşı daha duyarlı olmalarına ve çözümlere daha fazla katkıda bulunmalarına yol açabilir. Adalardaki yerel topluluklar, kendi doğal kaynaklarına daha fazla kontrol sahibi olabilirler. Bu, sürdürülebilir yönetim ve kullanım için daha iyi bir fırsat sunabilir.

Sürdürülebilirlik açısından adanın dezavantajları şöyle özetlenebilir: Adalar genellikle sınırlı doğal kaynaklara sahiptir. Su, toprak ve enerji kaynaklarının kısıtlı olması, sürdürülebilirliği zorlaştırabilir. Adalar, çoğu zaman ana kara ile sınırlı ulaşım seçeneklerine sahiptir. Bu, mal ve hizmetlerin tedarikini zorlaştırabilir ve maliyetleri artırabilir. Adalar, iklim değişikliği ve doğal afetlere daha duyarlı olabilir. Deniz seviyesi yükselmesi, tropikal fırtınalar ve diğer çevresel tehditler, adalardaki sürdürülebilirlik çabalarını olumsuz etkileyebilir. Adalar genellikle turistik yerlerdir ve turizmin artması, doğal kaynakların aşırı kullanımına ve çevresel sorunlara neden olabilir.

Kuzey Kıbrıs'ta olası Ar-Ge alanlarının başında bilişim teknolojileri ve yazılım geliştirme alanı gelmektedir. KKTC, yazılım geliştirme, veri analizi, yapay zeka ve makine öğrenimi gibi alanlarda Ar-Ge projeleri geliştirebilir. Bu teknolojiler, adanın diğer sektörlerindeki verimliliği ve yenilikçiliği artırmada kilit rol oynayabilir. KKTC'de halihazırda YÖDAK onaylı 23 tane üniversite mevcuttur⁷. Bunlardan dört tanesi Türkiye üniversitesi olup KKTC yerleşkesi niteliğindedir. Bu üniversitelerin 13 tanesinde "soft" teknolojiler ile ilgili lisans programı, sekizinde ilgili alanda yüksek lisans programı ve yedisinde de ilgili alanda doktora programı bulunmaktadır. Bu programlar Bilgisayar Mühendisliği, Yazılım Mühendisliği, Bilişim Sistemleri Mühendisliği, Yapay Zeka, Bilgi Güvenliği, Siber Güvenlik, Bilişim Sistemleri, Veri Bilimleri, Yönetim Bilişim Sistemleri adı altında açılmaktadır. Bu veriler, ülkemizde yeterli sayıda kurumda "soft" teknoloji için eğitim verildiğini ortaya koymaktadır.

Kuzey Kıbrıs'ta olası Ar-Ge alanları yalnızca "soft" teknolojiler alanından ibaret değildir. Bir diğer alan, yenilenebilir enerji teknolojileri alanıdır. KKTC'nin iklimi, özellikle güneş ve rüzgar enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi için uygun bir ortam sunmaktadır. Güneş panelleri, rüzgar türbinleri ve bunların verimliliğini artıracak yenilikçi teknolojiler bu alanda önemli Ar-Ge fırsatları oluşturabilir. Bir diğer olası Ar-Ge alanı ise sürdürülebilir tarım ve gıda teknolojileri alanıdır. Adanın tarım sektörü, sürdürülebilir tarım ve gelişmiş gıda işleme teknolojileri ile modernize edilebilir. Akıllı tarım, hidroponik sistemler ve gıda güvenliği konularında Ar-Ge yapmak gelecek vaat etmektedir. Su kaynaklarının sınırlı olduğu KKTC'de su kaynakları yönetimi ve arıtma teknolojileri de önemli bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır. Deniz suyunun arıtılması ve atık suyun geri dönüştürülmesi gibi konular üzerine yoğunlaşmak mümkündür. Başka bir olası Ar-Ge alanı da turizm teknolojileri alanıdır. KKTC'nin önemli bir gelir kaynağı olan turizm sektörü, dijital pazarlama, sanal gerçeklik turları ve turizm yönetim sistemleri gibi yenilikçi teknolojilerle desteklenebilir. Çevre teknolojileri alanı da olası Ar-Ge alanlarından bir tanesidir. Adanın doğal güzelliklerini korumak ve sürdürülebilir bir çevre yönetimi sağlamak için atık yönetimi, geri dönüşüm teknolojileri ve çevre dostu malzeme geliştirme üzerine Ar-Ge yapılabilir. Son olarak sağlık teknolojileri alanı kritik bir araştırma alanı olarak kendini göstermektedir. Biyoteknoloji, tıbbi cihaz geliştirme ve dijital sağlık hizmetleri gibi alanlarda Ar-Ge, KKTC'nin sağlık sektörünü modernize edebilir.

Biyoteknoloji, yaşayan organizmalar, bunların parçaları veya bunlardan türetilen ürünler kullanılarak canlı ve cansız maddenin dönüştürülmesi ile ilgilenen, aynı zamanda biyolojik süreçlerin modellerinin oluşturularak bilgi, mal ve hizmet üretimini amaçlayan, disiplinlerarası bir bilim ve teknoloji dalıdır. Biyoteknolojideki araştırma ve yenilikler, biyoekonomi adı verilen yeni bir ekonomik oluşumu doğurmuştur. "Kırmızı biyoteknoloji" diye tabir edilen alan, tıp ve sağlık bilimlerinden faydalanmakta ve farmasötikler, moleküler tanı araçları, gen ve kök hücre terapileri gibi uygulamaları içermektedirken "altın biyoteknoloji" diye tabir edilen alan ise bilgisayar ve bilişim bilimlerinden faydalanmakta ve hesaplamalı biyoloji ve biyoenformatik gibi konularını kapsamaktadır.

1 Mahkemeler.net, <https://www.mahkemeler.net/birlestirilmis/16-2019.docx>

2 Mahkemeler.net, <https://www.mahkemeler.net/birlestirilmis/42-2018.doc>

3 Mahkemeler.net, <https://www.mahkemeler.net/birlestirilmis/38-2005.doc>

4 KKTC Maliye Bakanlığı, <http://www.kktcmaliye.com/2024-mali-yili-genel-yasa-tasarisi>

5 KKTC İstatistik Kurumu, <https://istatistik.gov.ct.tr>

6 KTTÖ, <https://www.ktto.net/kuzey-kibris-rekabet-edebilirlik-raporlari>

7 YÖDAK, <https://yodak.gov.ct.tr>

AR-GE VE ÜR-GE YOL HARİTASI ve ÖNERİLER

KKTC'de Ar-Ge durum analizi ve diğer ülkeler ile karşılaştırma yapabilmek için yeterli veri bulunmamaktadır. Örneğin; Ar-Ge harcamalarının GSYH'ye oranı hesaplanabilir olmalıdır. İstatistik Kurumu'nun önümüzdeki yıllarda sunacağı GSYH verilerinde Ar-Ge kırılımını da içermesi önemlidir. Mali bütçede Ar-Ge'ye ayrılan payın önümüzdeki yıllarda ne olması gerektiği ile ilgili çalışma yapılması gerekir. KKTC koşullarında Ar-Ge'nin katma değerini ve beklenen faydalarını ölçerek karar vericilere yön gösterilmesi önemlidir. Ar-Ge ile ilgili yasal mevzuata bağlı gerçekleşen teşvikler ve faydalanan kişi, şirket ve kurumların çalışmaları ile ilgili veriler bulunmamaktadır. Bu verilerin elde edilmesi mevcut yasaların verimliliğinin ölçülmesinde yardımcı olacaktır.

Kuzey Kıbrıs'ta sürdürülebilir bir Ar-Ge ikliminin oluşması için sunulan öneriler, aşağıdaki dört ana başlık altında toplanabilir:

- Mali ve Hukuki Destek Sağlanması
 - Devletin Ar-Ge için olanaklar sağlaması, TÜBİTAK destek programlarının sağlıklı işlemesi için sadece protokolleri değil, iş akışlarını da netleştirmesi/kolaylaştırılması;
 - Üniversitelerin güncel laboratuvarlara, ekipmanlara ve teknoloji altyapısına yatırım yapmaları, araştırma hibe desteği sağlamaları;
 - Devletin ve özel vakıfların sağladığı hibe desteklerine başvurmak için araştırmacıların teşvik edilmesi ve bu teşviklerin duyurulması ve yayılması için gerekli altyapının ve platformların oluşturulması;
 - Stratejik olarak belirlenecek alanlarda Ar-Ge için çalışacak girişimlere ek kolaylık ve faydaların sağlanması ve bu alanlardaki girişimcilerin ada dışından adaya aktif olarak davet edilmesi;
 - Sağlık riski olmayan alanlarda yeni teknolojilerin (örneğin; Fintech) ilk olarak adada denenmesi için gerekli hukuk ve düzenleme çerçevesinin esnek biçimde oluşturulması.
 - Türkiye'deki AR-GE ya da ÜR-GE firmalarının adaya çekilmesi için, Türkiye coğrafyasındaki vergi indirimleri ve verilen teşviklerin adada eşit sağlanıyor olmasının ötesinde, KKTC yasa ve mevzuatının ve KKTC'de şirketleşmenin ek getirileri de olması durumunda coğrafyamıza doğru bir tercih olacaktır. TÜBİSAD yönetimi ve danışmanlarıyla yapılan görüşmeler ve ülkemizdeki otorite ve vergi uzmanları ile yapılan görüşmeler neticesinde AR-GE firmaları ile ilgili ortaya çıkan bulgular aşağıdaki tabloda kapsamıştır:

HİBE/TEŞVİK	AÇIKLAMA	TEKNOPARK		AR-GE MERKEZİ	
		Türkiye	KKTC	Türkiye	KKTC
TEŞVİK	Personel Ücretleri Üzerinden Hesaplanan Gelir Vergisi İstisnası	100%	90%	80%-90%-95%	90%
TEŞVİK	Personel Ücretleri Üzerinden Hesaplanan Damga Vergisi İstisnası	100%	Yok	100%	Yok
TEŞVİK	SGK İşveren Hissesi Desteği	50%	50%	50%	50%
TEŞVİK	Kurumlar Vergisi İstisnası				
TEŞVİK	Kurumlar Vergisi Kazanç İstisnası	VAR (oran%22)	VAR (oran%10)	-	-
TEŞVİK	Ar-Ge İndirimi	-	-	VAR (oran%22)	VAR (oran%10)
TEŞVİK	Gümrük Vergi İstisnası	100%	Var	100%	Yok
TEŞVİK	KDV İstisnası (Yazılım)	100%	Yok	Yok	Yok
TEŞVİK	Yeni Makine ve Techizat Alımlarında KDV İstisnası	Yok	Yok	VAR	Yok
	Asgari personel sayısı				15
	Asgari sermaye miktar (yabancı gerçek ve tüzel kişilerin kurduğu şirketlerin sermayeleri)				25,000 Euro

KKTC'de AR-GE Faaliyetleri ile ilgili "Yerinde AR-GE" şeklinde kurulan bir firmanın teşvik alma prosedürü aşağıdaki gibidir:

- AR-GE şirketi her bir projesi için "Denetleme ve Değerlendirme Komisyonu"ndan gerekli Onay Belgesi'ni almalıdır.
- Onay belgesi ile birlikte Vergi Dairesi'ne başvuran AR-GE firması, Vergi Dairesinden Teşvik Belgesi aldıktan sonra ilgili projesi AR-GE kapsamındaki teşviklerden yararlanabilir.

"Denetleme ve Değerlendirme Komisyonu"nun yapısı itibariyle, girişimci / özel sektör AR-GE projelerini, ağırlıklı kamu ve üniversitelerden oluşan bir komisyonun değerlendirmesine tabii tutmanın pratikte ne denli işlevsel olacağı ise bir tartışma konusudur. Ek olarak komisyonun bugüne dek hiçbir toplantı yapmadığı ve faaliyeti olmadığı anlaşılmıştır.

AR-GE firmasının yapacağı her bir proje için yukardaki onay döngüsünü işletme gerekliliği, projelerin akış ve kontrasyonunu olumsuz etkileme olasılığı oldukça yüksektir.

Bu sebeplerden ötürü, bahsedilen koşulların iyileştirilmesi ve özel sektörün dinamik işleyişinin önünün açılması durumunda, Türkiye ve diğer coğrafyalardan firmaların yatırım yapması için KKTC'nin çekici bir ekosisteme kavuşabileceği inancındayız. 2019 yılından bugüne mevcut olan yasalara rağmen KKTC'de etkin bir AR-GE ve Teknopark iklimi oluşmamış olması da, yasa ve düzenlemelerin iyileştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

- İşbirlikleri Kurulması:
 - Kamu-üniversite-sanayi işbirlikleri (KÜSİ) artırılmalı;
 - Kamu, üniversite ve sanayi arasında "işbirliğine dayalı eğitim modeli" oluşturulmalı;
 - Üniversitelerdeki lisans, yüksek lisans, doktora programları ve staj yöntemleri, KÜSİ'yi destekleyecek şekilde düzenlenmeli;
 - Akademisyenlerin sanayide çalışabilmeleri, sanayide çalışan nitelikli personelin de üniversitelerde görev alabilmeleri sağlanmalı;
 - Üniversite-Sanayi işbirliğini sağlayan AR-GE ve ÜR-GE hedefli projeler yürüten akademisyenlerin çalışma masrafları, konferans ve seminerler dahil karşılanmalı.
 - Lisansüstü tezler Üniversitenin akademik diliyle yazılıyor ve uygulamaya geçiremiyoruz; sanayinin sorununu tez haline getirip, çözümünü başka coğrafyalara da taşıyabilecek mekanizmalar oluşturulmalı.
- İnsan Gücüne Önem Verilmesi:
 - Öğrencilerin üniversiteye giriş kriterleri ve kapasitelerinin denetlenmesi ve nitelikli öğrencinin adaya getirilmesi;
 - Dünya ülkelerinden gelen ve yüksek akademik başarı gösteren öğrencilerin ada ekonomisine Ar-Ge çalışanı olarak katkı sağlaması;
 - Başarılı öğrencilerin mezuniyet sonrası ada ekonomisine katkı koyabilmesi için gerekli mevzuatların devlet tarafından geliştirilmesi;
 - Yurtdışından nitelikli akademisyenlerin adaya gelmesi için çalışmalar yapılması ve teşvikler verilmesi;
 - Türkiye ve Birleşik Krallık gibi ülkelerdeki girişimci Kıbrıslı Türklerin girişimlerinin bir merkezini de KKTC'ye açmasının özendirilmesi;
 - Afrika ve Orta Doğu coğrafyasında büyümek isteyen Türkiyeli girişimcilerin adadaki öğrenci potansiyeli için adaya gelmeye özendirilmesi.
- Üniversitelerdeki Ar-Ge Altyapısının Geliştirilmesi:
 - Disiplinlerarası araştırma merkezlerinin kurulması;
 - İnovasyonu değerleyen ve risk almayı teşvik eden bir kültür oluşturulması;
 - Araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesini kolaylaştırmak (örneğin; fikri mülkiyeti korumak, lisans anlaşmalarını müzakere etmek, türev şirketlerin kurulmasını desteklemek) için teknoloji transfer ofisleri kurulması;
 - Eğitim programlarının akredite edilmesi;
 - Lisans, yüksek lisans ve doktora programları sırasında girişimcilik, proje geliştirme, sanayi işbirliği proje eğitimlerinin verilmesi.

SONUÇ

AR-GE ve ÜR-GE Yol haritası ile ilgili yapılması gerekenleri aşağıdaki başlıklar altında toplamak yerinde olacaktır:

- İnsan Kaynakları potansiyelimizin AR-GE Ekosistemi içine kazandırılması.
- Kıbrıs dışı AR-GE sermayesinin adaya gelebilmesi için teşviklerin uygun hale getirilmesi.
- Üniversitelerde AR-GE ikliminin oluşturulması ve zenginleştirilmesi.
- KKTC'de tüm paydaşların (Üniversiteler, sanayi, iş dünyası, kamu ve diğer ilgili) bir çatı altında bulunacağı bir AR-GE vakfının kurulması.

* İTÜ-MEDEK 10. ARI GÜNLERİ

“KUZEY KIBRIS'TA AR-GE MÜMKÜN | AR-GE İLE YENİ BİR KIBRIS MÜMKÜN”

Etkinlik Detayları:

Tarih: 8 Aralık 2023, Cuma

Yer: Kıbrıs Türk Ticaret Odası (KTTO) Konferans Salonu, Lefkoşa

Program ve Katılımcı Konuşmacılar:

Panel 1: Ar-Ge Durum Analizi, Mevcut Stratejiler, Başarı Öyküleri, Finansman İmkanları, Zorluklar ve Fırsatlar (10:30–12:30)

Ali Tüzel, Kontrol ve Bilgisayar Mühendisi, İTÜ-MEDEK

Doç. Dr. Kerem Teralı, Genetik Mühendisi, İTÜ-MEDEK

Prof. Dr. Yeliz Yeşilada, Bilgisayar Mühendisliği Programı, ODTÜ KKK

Yrd. Doç. Dr. Vesile Evrim, Yapay Zeka Ana Bilim Dalı, LAÜ

Panel 2: Gelecek Vaat Eden Teknolojiler ve Ar-Ge Konuları (13:15–14:45)

Prof. Dr. Burak Berk Üstündağ, Bilgisayar Mühendisliği, İTÜ

Prof. Dr. Hatice Camgöz Akdağ, İşletme Mühendisliği, İTÜ

Doç. Dr. Deniz Tunçalp, 1773 Teknopark Eski Genel Müdürü/Direktörü, İTÜ

Panel 3: Kuzey Kıbrıs'ta Ar-Ge Yol Haritası Önerileri (14:45–16:15)

Doç. Dr. Tayfun Acarer, İTÜ Arı Teknokent Değerlendirme Kurulu Üyesi

Doğan Ufuk Güneş, YASAD Eski Başkanı, Korgün Yazılım Şti.